

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2011 – 2014

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Rajsová

Logopedický asistent v mateřské škole

Praha 2014

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Hana Fleischmannová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART TIME STUDIES

2011 - 2014

BACHELOR THESIS

Kateřina Rajsová

Speech therapy assistant in nursery school

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Hana Fleischmannov

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 1. 2014

Kateřina Rajsová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Haně Fleischmannové za odborné vedení práce, za rady a spolupráci při jejím zpracování.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou narušené komunikační schopnosti u dítěte předškolního věku, odchylkami v řečovém vývoji a předkládá možné formy logopedické péče v mateřských školách v České republice s popisem organizace této péče. Zdůrazňuje nezastupitelnost logopedického asistenta při kultivaci jazykových a řečových dovedností dítěte předškolního věku, při odstraňování jazykových potíží a při práci s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami v oblasti jazyka a řeči.

Klíčové pojmy

Dotazníky pro pedagogy MŠ, logopedická péče, logopedické třídy, logopedické kroužky, logopedický asistent, narušená komunikační schopnost, poruchy komunikace, pozorování, předškolní vzdělávání, verbální projev, vývoj řeči, výzkumné soubory.

Annotation

The Bachelor's Thesis deals with problems of disrupted communication abilities of children in preschool age, divergences of ontogenetic development, and provides possible forms of speech therapy care in nursery schools in Czech republic with description of organizing this care. It emphasises irreplaceableness of speech therapy assistant during cultivation of language and speech abilities of preschool aged child, during elimination of language difficulties, and during work with child, which has special needs for education regarding language and talking.

Key words

Communication defects, disrupted communication ability, observation, preschool education. Questionnaires for educationalists in nursery schools, research groups, speech therapy assistant, speech therapy care, speech therapy classes, speech development, speech therapy groups, verbal appearance.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	
1 SYSTÉM LOGOPEDICKÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE.....	10
2 PROFESNÍ PŘEDPOKLADY A KOMPETENCE LOGOPEDICKÉHO ASISTENTA.....	12
3 JAZYKOVÁ A ŘEČOVÁ GRAMOTNOST V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ. 15	
3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Školní a Třídní vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání	15
3.2 Konkretizované očekávané výstupy RVP PV.....	16
4 VÝVOJ ŘEČI DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	18
4.1 Ontogenetický vývoj řeči dítěte předškolního věku	18
4.2 Narušená komunikační schopnost dítěte předškolního věku	21
4.3 Nejčastější poruchy komunikace (přehled)	22
PRAKTICKÁ ČÁST	
5 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM	24
5.1 Stanovení hypotéz	24
5.2 Výběr a popis výzkumného souboru	25
5.3 Popis výzkumných metod	26
5.4 Časový harmonogram výzkumu.....	27
5.5 Vyhodnocení empirického šetření	27
5.6 Ověření stanovených hypotéz.....	33
6 LOGOPEDICKÝ ASISTENT V MATEŘSKÉ ŠKOLE	34
6.1 Náplň práce logopedického asistenta v mateřské škole	34
6.2 Systém integrace dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole	34
6.3 Logopedická třída a logopedický kroužek	36
6.4 Pomůcky pro logopedickou terapii a prevenci.....	38
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	44
SEZNAM PŘÍLOH	45

ÚVOD

Předškolní věk je ideální dobou, kdy děti získávají správné vědomosti, dovednosti a návyky, které následně využívají po celý život. V oblasti jazykové a řečové gramotnosti se jedná o rozvoj komunikačních schopností na takové úrovni, která dětem usnadní bezproblémový vstup do základní školy a umožní jim věnovat se plně dovednostem spojeným s nácíkem čtené a psané formy řeči. Proto je důležité, aby závažnější řečové obtíže byly u dětí odhaleny a případně odstraněny v období předškolního věku.

Mateřské školy se sice pravidelně a cíleně věnují řečové a jazykové kultivaci dětí po celou dobu jejich vzdělávání v předškolním zařízení, přesto stále přibývá dětí s narušenou komunikační schopností, které vyžadují soustavnou péči logopedů, logopedických asistentů nebo speciálních pedagogů v případě, že jsou z důvodu těžce narušených komunikačních schopností integrovány do běžných mateřských škol. Neutěšenou situaci řeší i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) vytvořením Konkretizovaných výstupů pro předškolní vzdělávání, Standardů pro předškolní vzdělávání a úpravou Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání především pro oblast Jazyka a řeči. Všechny tyto závazné dokumenty zdůrazňují nutnost systematické logopedické prevence v mateřských školách. Na podporu vzniku a udržitelnosti systému individuální logopedické péče vyhláší MŠMT rozvojové programy a možnost čerpání financí z grantů, což o vážnosti tohoto stavu svědčí také.

Co je příčinou této situace? Především charakter současné postmoderní doby, která je založena na rychlosti, výkonu a povinné flexibilitě. Rodiče dnešních dětí ve snaze zajistit svou rodinu po stránce materiální jsou nuceni přijímat dobře placené zaměstnání, které často bývá tak časově náročné, že jim na výchovu a rozvoj vlastních dětí zbývá málo času. Podle Kazdové *„zodpovědnost za správnou výchovu řeči dětí ale nelze přenést pouze na mateřské školy, zodpovědnost za výchovu nese hlavně rodina. Častým argumentem rodičů je, že mají na dítě z důvodu dlouhé pracovní doby málo času.“* (KAZDOVÁ, 2011, s. 5)

Je potom celkem logické, že očekávají od společnosti pomoc a podporu – od mateřských škol v oblasti odstraňování řečových obtíží je tato pomoc o to důležitější, že v okrajových regionech státu je systematická klinická logopedická péče pro některé

rodiny téměř nedostupná. Z těchto důvodů je místo logopedického asistenta v mateřských školách nezastupitelné, o čemž svědčí i podpůrné aktivity ze strany MŠMT a zřizovatelů mateřských škol, v jejichž kompetenci je zřizování logopedických tříd, popř. logopedických mateřských škol.

Autorka při psaní bakalářské práce čerpala ze své třináctileté praxe učitelky v mateřské škole a ze svých zkušeností logopedické asistentky. Ve velké míře využívala odbornou literaturu, zaměřenou na problematiku narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku a všechny závazné dokumenty MŠMT pro výchovu a vzdělávání v předškolním zařízení.

Cílem bakalářské práce je zmapovat zájem a možnosti, týkající se péče o děti s narušenou komunikační schopností v regionálním měřítku a předložit možné způsoby systému logopedické péče v mateřských školách se zdůvodněním nezastupitelnosti logopedického asistenta v mateřských školách, především v lokalitách, kde vysoce odborná klinická logopedická péče není dostupná. Cílem teoretické části je na základě odborné literatury zpracovat vývoj řečových dovedností dítěte předškolního věku a celkovou charakteristiku nejčastějších poruch komunikace v kontextu s požadavky na profesní a organizační stránku osobnosti logopedického asistenta, v praktické části souborně popsat pedagogický výzkum na dané téma a přiblížit možné způsoby organizace logopedické péče v předškolním zařízení.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SYSTÉM LOGOPEDICKÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice je systém poskytování logopedických služeb v kompetenci tří rezortů:

- Ministerstva zdravotnictví,
- Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy,
- Ministerstva práce a sociálních věcí.

Logopedické služby poskytují i organizace v **nestátním sektoru**: soukromé, nadační, charitativní organizace, které zajišťují svým klientům logopedickou péči a intervenci.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na poskytování logopedické péče po linii rezortu **školství**. Nejedná se však o čistě vyhraněnou linii, neboť různé druhy péče jednotlivých rezortů se mohou vzájemně prolínat – dítě je v mateřské škole diagnostikováno logopedem ze Školského poradenského zařízení, ale terapii a reedukaci provádí klinický logoped, přičemž mateřská škola je o průběhu této terapie a reedukace informována, hlavně pokud se jedná o dítě integrované.

Vzdělávání předškolních dětí s NKS zajišťují *mateřské školy logopedické a logopedické třídy při běžných mateřských školách*. Děti s lehčí formou NKS jsou zařazeny ke vzdělávání do běžných mateřských škol, které v případě zjištění řečových vad informují rodiče o dostupné logopedické péči. Tuto péči po linii rezortu školství zajišťují **Speciálně – pedagogická centra** (SPC). Jedná se o poradenská školní zařízení, která zajišťují v rámci spádovosti regionu metodickou pomoc pro pedagogy všech typů škol regionu a dále rodičům postižených dětí. Díky podpoře a spolupráci škol s SPC byla umožněna realizace *integrace dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu*.

Hlavní úkoly logopeda SPC pro děti s NKS:

- Realizace komplexní logopedické diagnostiky.
- Stanovení konkrétních edukačních (reedukačních) logopedických postupů.
- Poskytování logopedické intervence s přihlédnutím k individuálním potřebám klientů.

- Úzká spolupráce s pedagogy škol, sestavování návrhů Individuálních vzdělávacích plánů pro děti integrované.
- Zajištění rané intervence vůči dětem s NKS nebo opožděním ve vývoji a jejich rodičům.
- Osvětová a informační činnost.

SPC spolupracuje při své činnosti s odbornými lékaři podle individuálních potřeb každého klienta. Úzká spolupráce SPC s logopedickým asistentem v mateřské škole je samozřejmostí, neboť logopedický asistent pracuje pod supervizí logopeda z SPC, všechny terapeutické postupy s ním konzultuje a předkládá mu portfolio o vývoji situace dítěte.

2 PROFESNÍ PŘEDPOKLADY A KOMPETENCE LOGOPEDICKÉHO ASISTENTA

Metodické doporučení MŠMT č. j. 14 712/2009-61 k zabezpečení logopedické péče ve školství se týká podmínek organizačního zabezpečení logopedické péče v resortu školství a přesně vymezuje kompetence logopedického asistenta v předškolním zařízení v čl. IV:

„ Logopedický asistent pracuje pod metodickým vedením logopeda, zpravidla z SPC. Má vždy pedagogické vzdělání a pro svou činnost v oblasti logopedie má odborné předpoklady získané:

- a) absolvováním vysokoškolského bakalářského studijního programu v oblasti pedagogických věd zaměřeného na speciální pedagogiku, ukončeného zkouškou/státní zkouškou z logopedie, resp. surdopedie,*
- b) vzděláním stanoveným pro učitele mateřské školy, základní školy nebo střední školy, kteří nevykonávají přímou pedagogickou činnost ve třídě zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP), případně vzděláním předepsaným pro vychovatele, kteří nevykonávají přímou výchovnou činnost v zařízeních zřízených pro žáky se SVP (zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v platném znění) doplněného absolvováním programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaného vysokou školou a zaměřeného na speciální pedagogiku – logopedii, nebo*
- c) vzděláním stanoveným pro učitele mateřské školy, základní školy nebo střední školy, kteří nevykonávají přímou pedagogickou činnost ve třídě zřízené pro žáky s SVP, případně vzděláním předepsaným pro vychovatele, kteří nevykonávají přímou výchovnou činnost v zařízeních zřízených pro žáky se SVP (zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění) a vzděláním získaným absolvováním kursu zaměřeného na logopedickou prevenci akreditovaného MŠMT*

v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.“
(LAURENČÍKOVÁ, 2009, s. 1).

Ve stejném dokumentu jsou dále vymezeny kompetence logopedického asistenta v čl. V:

„Logopedický asistent, který získal odbornou způsobilost podle čl. IV písm. a) a b) provádí:

- *přímou logopedickou intervencí u žáků se zjištěnou prostou vadou výslovnosti*
- *logopedem stanovené edukační, resp. reedukační postupy a cvičení u svěřených žáků*
- *vyhledává žáky s NKS*
- *u svěřených žáků činnosti zaměřené na podporu přirozeného vývoje řeči a prevenci vzniku poruch řeči a prevenci vzniku čtenářských obtíží,*
- *v rozsahu své působnosti poskytuje zákonným zástupcům žáků s příznaky rizikového vývoje řeči informace o dostupnosti logopedické péče.*

Logopedický asistent, který získal odbornou způsobilost podle čl. IV písm. c) se zaměřuje zejména:

- *na podporu přirozeného rozvoje komunikačních schopností a dovedností u dětí v předškolním věku a mladším školním věku,*
- *na prevenci vzniku poruch řeči,*
- *na prevenci vzniku čtenářských obtíží,*
- *v rozsahu své působnosti poskytuje zákonným zástupcům žáků s příznaky rizikového vývoje řeči informace o dostupnosti logopedické péče.“ (LAURENČÍKOVÁ, 2009, s. 2)*

K výkonu činnosti logopedického asistenta v mateřské škole jsou nutné i osobnostní předpoklady: **pedagogická zásada přiměřenosti, důslednosti, soustavnosti, schopnost empatie, „usilovat o spokojenost dítěte a zmírňovat jeho adaptační, sociální či emoční problémy,“**(LIPNICKÁ, 2013, s. 36), **schopnost komunikovat a spolupracovat s rodiči a ostatními odborníky tak, aby jejich vzájemné působení vedlo k prospěchu dítěte, schopnost odhadnout chování a jednání dítěte s SVP směřující ke konfliktu a schopnost tuto situaci zvládnout, umění navázat s dítětem verbální i neverbální kontakt a snažit se za každých okolností o vzájemné porozumění.** Velmi důležitá je schopnost pozitivně přistupovat k dítěti, jeho potřebám a celkové osobnosti.

Neméně důležitá je i dovednost logopedického asistenta **umět komunikovat a spolupracovat** s ostatními pedagogy v prostředí mateřské školy, protože pouze na základě kvalitní spolupráce a výměně informací lze zajistit dětem s NKS kvalitní péči.

3 JAZYKOVÁ A ŘEČOVÁ GRAMOTNOST V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Rozsah jazykových a řečových činností je dán několika závaznými dokumenty, které přesně specifikují rozsah a hloubku jazykových dovedností a návyků u předškolních dětí. V této kapitole jsou popsány oblasti a kompetence, které tyto dokumenty stanoví pro řečový a jazykový vývoj.

3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Školní a Třídní vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání

Logopedický asistent v mateřské škole musí při své práci s dětmi s NKS vycházet z požadavků závazných dokumentů MŠMT pro výchovně – vzdělávací činnost. Závazným dokumentem pro vzdělávání v mateřské škole je **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání**, z něhož vychází **Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání** každé mateřské školy v České republice, je výchozím materiálem pro výchovně – vzdělávací proces a z tohoto důvodu je také předmětem inspekční činnosti v rámci kontrol České školní inspekce. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je konkretizován v **Třídním vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání**, který zahrnuje jednotlivá témata a činnosti v souladu s jednotlivými vzdělávacími oblastmi.

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který může navazovat základní vzdělávání. Určuje společný rámec, který je třeba zachovat.“ (VÚP Praha, 2004, s. 4). Výstupem předškolního vzdělávání jsou **klíčové kompetence** (soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, jejichž zvládnutí je u dítěte na konci předškolní docházky předpokládané). Pro oblast **komunikativních kompetencí** se jedná o následující kompetence:

„Dítě ukončující předškolní vzdělávání:

- *ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog*

- dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)
- domlouvá se gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci
- v běžných situacích komunikuje bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými, chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou
- ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní
- průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím
- ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit, má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku“. (VÚP Praha, 2004, s. 10 – 11)

Klíčové kompetence jsou dále zohledněny ve vzdělávací oblasti **Dítě a jeho psychika**, konkrétně v podoblasti **Jazyk a řeč**. Zde jsou specifikovány schopnosti a dovednosti, které pedagog u dítěte podporuje, vzdělávací nabídka – co pedagog dítěti nabízí, co dítě zpravidla na konci předškolního období dokáže a jsou zde uvedena i možná rizika – co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga. Logopedický asistent může na tomto základě dobře rozpoznat odchylky v řečovém a jazykovém vývoji dítěte předškolního věku a zaměřit se na eliminaci poruch v rámci prevence.

Výčet komunikativních kompetencí vede žádoucím směrem pedagogie v mateřských školách při plánování a realizaci jazykových a řečových činností v rámci Třídního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Logopedický asistent může v rámci jazykové a řečové prevence prohlubovat a rozvíjet tyto kompetence, především u dětí s NKS.

3.2 Konkretizované očekávané výstupy RVP PV

Tento závazný materiál, vydaný MŠMT, doplňuje dokument RVP PV. „*Konkretizované očekávané výstupy rozpracovávají a zpřesňují jednotlivé očekávané výstupy v rámci vzdělávacích oblastí RVP PV, upřesňují požadavky na jednotlivé očekávané výstupy v podobě činností a příležitostí tak, aby bylo zcela jasné, co by mělo dítě na konci předškolního vzdělávání dokázat.*“ (MATERIÁL PRO PV, MŠMT,

2012, s. 1). Pro vzdělávací oblast **Dítě a jeho psychika – 5.2 Jazyk a řeč** tento dokument uvádí např. následující konkretizované výstupy:

- (dítě na konci předškolního vzdělávání zvládá): *spontánně vyprávět zážitky ze sledování filmových pohádek nebo pohádek z médií,*
- *vyslovovat všechny hlásky správně a mluvit zřetelně, gramaticky správně, v přiměřeném tempu, ovládat sílu a intonaci hlasu,*
- *znát většinu slov a výrazů běžně používaných v prostředí dítěte,*
- *mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, dokázat osvojená slova aktivně uplatnit v řeči, používat větší množství slovních obrátů,*
- *chápat jednoduché hádanky a vtipy,*
- *poznat a vyhledat synonyma, antonyma, homonyma, rozkládat slova na slabiky, atd.*

Koncretizované očekávané výstupy RVP PV vydalo MŠMT formou Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy Mgr. Josefa Dobeše dne 30. 3. 2012 a pro předškolní instituce jsou závazné od září 2012. Tvoří nedílnou součást nejen Školních a Třídních vzdělávacích programů pro předškolní vzdělávání, ale také Individuálních vzdělávacích plánů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, zařazených do běžné mateřské školy na základě integrace.

4 VÝVOJ ŘEČI DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Vývoj řeči je nezbytnou součástí celkového vývoje dítěte. Logopedický asistent musí znát jednotlivá údobí ontogenetického vývoje řeči dítěte předškolního věku, rozpoznat odchylky v tomto vývoji a umět je pojmenovat.

4.1 Ontogenetický vývoj řeči dítěte předškolního věku

„Vývoj komunikačních schopností patří k nejpozoruhodnějším procesům v celém životě člověka, proto je předmětem zájmu psychologů, pedagogů, fonetiků, lékařů i logopedů.“ (KLENKOVÁ, 2000, s. 11)

Vývoj řeči probíhá v etapách, mezi nimiž nejsou přesně vymezené hranice. U každého zdravého průměrného dítěte nastupují jednotlivé etapy s určitou časovou tolerancí. Tato časová tolerance a individuální odchylky se však týkají jednotlivých vývojových etap, neboť dítě ve svém řečovém vývoji prochází všemi etapami.

Vývoj řeči se dělí na **přípravné (předřečové) období** a na **období vlastního vývoje řeči**.

a) Přípravné (předřečové) období vývoje řeči: probíhá v období do konce 1. roku života dítěte. Typickými pro toto období jsou:

- **křik**, kterým dítě reaguje na podněty okolního prostředí a dává najevo libé nebo nelibé pocity v souvislosti s uspokojování potřeb,
- **broukání**, doprovázené pohybem jazyka a rtů, umožňuje dítěti využít rozmanitosti zvuku při vyjadřování spokojenosti. Toto období plynule přechází v
- **období pudového žvatlání**, což je spontánní hra s mluvidly. Pudově žvatlají i *děti sluchově postižené a děti autistické*. Následuje
- **období napodobujícího žvatlání**, kdy dochází k zapojení vědomé zrakové i sluchové kontroly. Dítě napodobuje melodii a rytmus řeči, cíleně si všímá pohybů mluvidel pečující osoby. *Napodobivé žvatlání se týká jen dětí slyšících, děti sluchově postižené žvatlat v tomto období přestávají*. V období 10. – 12. měsíce věku nastupuje
- **období rozumění řeči**, kdy dítě dokáže spojit určitá slova se správným výrazem. Jeho reakce je především motorická a je vyvolaná melodií řeči, mimikou a gestikulací mluvící osoby. Proto je v tomto období velmi

důležitý *dostatek podnětů okolního prostředí, laskavý citový vztah mezi dítětem a pečující osobou, nekonfliktní a nestresové prostředí, ve kterém dítě žije, a dostatek kontaktu s ostatními osobami*. Toto období se také často nazývá „*obdobím prvního slova*“.

b) Období vlastního vývoje řeči: probíhá po 1. roce života dítěte. Vývoj řeči zahrnuje v několika stádiích:

- **emocionálně – volní**, které zahrnuje první dětská jednoslabičná i víceslabičná slova, označující potřeby, přání, city a prosby. Mimořádný význam má přízvuk, citové zabarvení a intonace konkrétních slov. Užívání prvních slov stále připomíná žvatlání, které ještě nějakou dobu v řeči dítěte přetrvává,
- **egocentrické**, kdy dítě napodobuje dospělé, ale zároveň si samo slova opakuje,
- **stadium rozvoje komunikační řeči**, typické pro 2. – 3. rok života dítěte, kdy dítě mluvenou řečí usměřňuje dospělé v rámci dosahování svých drobných cílů, čímž je motivováno ke snaze komunikovat s ostatními častěji,
- **stadium logických pojmů**, v němž se konkrétní jevy postupně stávají všeobecným označením, ke konkrétnímu myšlení nastupuje abstraktní myšlení. Jedná se o náročné myšlenkové operace, které u dítěte někdy provází těžkosti – opakování hlásek, slabik, slov, odmlky v plynulé řeči – proto je nutný vhodný výchovný přístup k dítěti,
- **intelektualizace řeči** je stadium, které postupně pokračuje po celou dobu, kdy je člověk schopen učit se. Spočívá ve schopnosti vyjadřovat myšlenky ve větách s obsahovou a formální přesností, v osvojování nové slovní zásoby a v celkovém rozšiřování kvalitativní i kvantitativní stránky řeči.

Vývoj řeči probíhá ve **čtyřech rovinách verbálního projevu**. „*V ontogenezi řeči se jazykové roviny prolínají, jejich vývoj probíhá v jednotlivých časových úsecích současně.*“ (KLENKOVÁ. 2006, s. 37). Vývoj slovní zásoby a úroveň jazykových rovin v poměru k věku není pevně daný, je zde přípustná určitá časová tolerance, která závisí na individuálních řečových předpokladech dítěte.

V následujících tabulkách je uveden vývoj slovní zásoby a řeči v jednotlivých rovinách u dítěte předškolního věku vzhledem ke konkrétnímu věkovému období:

Tabulka1: Vývoj slovní zásoby dítěte předškolního věku

věk (v letech)	průměrný počet slov
1	5 až 7
1,5	70
2	270 až 300
2,5	350 až 450
3	1 000
3,5	1 200
4	1 500
5	2 000
6	2 500 až 3 000

Zdroj: KLENKOVÁ, 2000, s. 15

Tabulka 2: Vývoj řeči v jednotlivých rovinách verbálního projevu

věk (v letech)	Morfologicko - syntaktická (gramatická) rovina
1	slova - opakování slabik, neskloňuje, nečasuje, tvar rozkazovacího způsobu
2	dvouslovné věty, onomatopoeia, citoslovce místo sloves
3	přídavná a podstatná jména, slovesa, zájmena, jednotné i množné číslo
4	všechny slovní druhy, stupňování přídavných jmen, tvoří souvětí
5	plynulý řečový projev, vlastní příběhy, zapojuje fantazii
6	gramatika utvořena
7	opakuje celé věty se správným slovosledem

věk (v letech)	Lexikálně - sémantická (lexikální) rovina
1	období hypergeneralizace a hyperdiferenciace, začátek rozvoje pasivní slovní zásoby
2	věk otázek Co je to?, Kdo je to?
3	věk otázek Proč?, Kdy?
4	prudký nárůst pasivní slovní zásoby, úbytek agramatismů a neologismů
5	zná své jméno, rozlišuje protiklady, povídá si při hře
6	rozumí abstraktním pojmům a slovům
7	vypráví pohádku vlastními slovy

věk (v letech)	Foneticko - fonologická (zvuková) rovina
1	přechází z pudového žvatlání na žvatlání napodobivé
2	vytváří hlásky, které vyžadují nejmenší námahu
3	tvoří samohlásky, retné souhlásky, hrdelní hlásky
4	fixuje závěrové a úžinové jednoduché souhlásky
5	fixuje polozávěrové a úžinové souhlásky se zvláštním způsobem tvoření
6	končí vývoj řeči z formální (zvukové) stránky

věk (v letech)	Pragmatická rovina - praktické využití řeči
1	začíná rozumět řeči dospělých
2	začíná chápat svou roli komunikujícího partnera
3	snaží se komunikovat, navazovat a udržovat rozhovor
4	dokáže komunikovat přiměřeně určité situaci
5	má rádo hádanky, rozumí jednoduchým vtipům
6	používá abstraktní pojmy a slova
7	zvládá tykání a vykání

Zdroj: SROKOVÁ, VAVROŠOVÁ, 2004, s. 36

KLENKOVÁ, 2000, s. 13 – 16

4.2 Narušená komunikační schopnost dítěte předškolního věku (NKS)

Pojem *narušená komunikační schopnost* zahrnuje logopedickou péči o všechny roviny jazykových projevů člověka. To znamená, že logopedická péče není cíleně zaměřená pouze na zvukovou rovinu jazykového projevu. Nejvýstižněji tuto problematiku definuje Lechta: „*Komunikační schopnost jednotlivce je narušena tehdy, když některá rovina (nebo několik rovin současně) jeho jazykových projevů působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru. Může jít o foneticko-fonologickou, syntaktickou, morfologickou, lexikální, pragmatickou rovinu nebo o verbální i nonverbální, mluvenou i grafickou formu komunikace, její expresivní i receptivní složku.*“ (LECHTA, 1190, 1995, 2003 In: KLENKOVÁ, 2006, s. 54)

Narušenou komunikační schopnost rozlišujeme:

- **trvalou**
- **přechodnou**

- vrozenou
- získanou

Může být **hlavním dominantním symptomem** nebo **symptomem jiného dominantního postižení** (symptomatická porucha řeči – symptom např. mentální retardace nebo poruchy ve smyslovém vnímání apod.). Příčiny narušené komunikační schopnosti rozlišujeme z časového hlediska na **prenatální, perinatální, postnatální** podle období, ve kterém k NKS došlo. NKS do jisté míry závisí i na **úrovni prostředí a mluvného vzoru** dítěte.

4.3 Nejčastější poruchy komunikace (přehled)

Studijní materiály pro akreditovaný **Kurs logopedického preventisty**, který každoročně pořádá Speciálně – pedagogické centrum (dále SPC) Královéhradeckého kraje v Náchodě, poskytují přehled nejčastějších poruch komunikace u dětí předškolního věku v regionu Královéhradeckého kraje:

- *narušený vývoj řeči*
- *vývojová dysfázie*
- *dyslalie*
- *rinolalie*
- *koktavost (balbuties)*
- *breptavost*
- *elektivní mutismus*

Narušený vývoj řeči z hlediska průběhu rozlišujeme:

- 1) *opožděný vývoj řeči*: pokud dítě nemluví ve 3 letech podle normy, je nutná diferenciální diagnostika, která příp. vyloučí poruchy sluchu, zraku, intelektu, hybnosti, akustickou dysgnózi, autismus – jedná se o **prostý opožděný vývoj řeči**, který se správným pedagogickým působením srovná,
- 2) *omezený vývoj řeči*: vývoj řeči dítěte nikdy nedosáhne normy (poruchy smyslového vnímání, intelektu, autismus),
- 3) *přerušovaný vývoj řeči*: vývoj řeči je narušen úrazem, onemocněním, poškozením smyslového vnímání, vhodnou terapií lze dosáhnout normy,
- 4) *předčasný vývoj řeči*: vývoj řeči předbíhá normu, týká se nadaných dětí nebo dětí z extrémně podnětného prostředí s vysokými nároky. U těchto dětí může dojít ke **koktavosti, stagnaci, nemluvnosti**,

5) *zcestný vývoj řeči*: křivka vývoje řeči se pohybuje kolem normy,

6) *specifický vývoj řeči*: vývojová dysfázie

Vývojová dysfázie: centrální vývojová porucha řeči – „*snížená schopnost nebo neschopnost komunikovat, i když jsou přiměřené podmínky pro rozvoj řeči zajištěny,*“ (VANĚČKOVÁ, 2011, s. 42). Vývojová dysfázie postihuje celou osobnost člověka.

Dyslalie (patlavost): porucha výslovnosti, při níž je 1 hláska (nebo více hlásek mateřského jazyka) tvořena na nesprávném místě. Dyslalií trpí asi 40 % dětí předškolního věku, vyšší výskyt je zaznamenán u chlapců.

Rinolalie (huhňavost): patologicky zvýšená nebo snížená nosovost dutiny nosní a nosohltanové. Rozlišujeme huhňavost **zavřenou (snížená nosovost)** nebo **otevřenou (zvýšená nosovost)**. Častou příčinou zavřené huhňavosti u dítěte předškolního věku jsou zbytnělé nosní mandle v důsledku neléčených zánětů nosohltanu, středouší apod.

Koktavost (balbuties): „*Koktavost pokládáme za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, který se nejvýrazněji projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním plynulosti procesu mluvení.*“ (LECHTA, 1990, In: KLENKOVÁ, 2006, s. 154)

Breptavost: překotné tempo mluvy, způsobené organickou poruchou CNS. Významnou roli hraje dědičnost – „*v jedné generaci se objevuje breptavost, v další koktavost a naopak.*“ (VANĚČKOVÁ, 2011, s. 51)

Elektivní mutismus: odmítání verbální komunikace v určitém sociálním prostředí, v určitých situacích nebo ve vztahu k určité osobě. Postihuje děti bázlivé, labilní, senzitivní, které kromě poruchy komunikace trpí neurotickými projevy. Dítě řeč ovládá, ale za určitých podmínek je mechanismus řeči blokován.

Děti s těmito poruchami komunikace vyžadují péči logopedického asistenta pod vedením speciálního pedagoga – logopeda z SPC nebo klinického logopeda, děti s těžšími poruchami komunikace jsou do mateřské školy zařazeny na základě integrace a rozvoj jejich řečových a jazykových dovedností a návyků probíhá podle Individuálního vzdělávacího plánu.

V této kapitole je uveden pouze **přehled** nejčastějších poruch komunikace, se kterými se logopedický asistent v mateřské škole setkává, a to vzhledem k úzké spolupráci s klinickým logopedem nebo logopedem z SPC, s nimiž jsou všechny příčiny, projevy, terapie a prevence odchylek v komunikačních schopnostech dítěte předškolního věku nutně konzultovány.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM

Pedagogický výzkum této bakalářské práce je zaměřen na přístup rodičů a pedagogů k řešení problematiky dětí s NKS. Výsledky tohoto výzkumu jednoznačně potvrzují, že pozice logopedického asistenta v mateřských školách je nezastupitelná a pokud mají rodiče možnost volby mateřské školy pro své dítě, volí tu, která činnost logopedického asistenta nabízí.

Hlavní cíl výzkumu:

- Zmapovat počet dětí s narušenou komunikační schopností (NKS) v mateřských školách v poměru k celkovému počtu dětí
- Zmapovat přístup rodičů k řešení problémů s NKS svých dětí.
- Zjistit formu přístupu pedagogů mateřských škol k řešení problémů s NKS u dětí, které jejich kmenovou mateřskou školu navštěvují

5.1 Stanovení hypotéz

Pro výše uvedené výzkumné cíle byly stanoveny následující hypotézy, při nichž autorka předpokládala:

- 1) Počet dětí s NKS z dané mateřské školy převyšuje 50 % z celkového počtu dětí, které danou mateřskou školu navštěvují.**
- 2) Systematická logopedická péče je nedostupná hlavně pro rodiče z menších měst a okrajových částí státu.**
- 3) Většina rodičů je ochotna pro odstranění problémů s NKS svých dětí věnovat svůj volný čas i určitou finanční částku.**
- 4) Menší počet rodičů považuje logopedické nedostatky svých dětí za bezvýznamné a odmítá se jimi blíže zabývat.**

- 5) **Rodiče a pedagogové mateřských škol logopedického asistenta v mateřské škole vyžadují.**

5.2 Výběr a popis výzkumného souboru

Pro výše uvedené výzkumné cíle a pro ověření nebo vyvrácení hypotéz se autorka zaměřila na následující typy respondentů:

- 1) **Rodiče dětí s NKS, které navštěvují mateřskou školu z oblasti Královéhradeckého, Středočeského a Karlovarského kraje.**
- 2) **Pedagogové mateřských škol z Královéhradeckého, Středočeského a Karlovarského kraje.**

Výběr 2 výše uvedených skupin respondentů vyplýval z celkového zaměření výzkumu. Jedná se o **záměrný dostupný soubor respondentů**. Záměrná dostupnost v tomto případě spočívala ve skutečnosti, že se jednalo o výzkum zaměřený na určitou a předem vymezenou oblast – rodiče dětí s NKS, které se účastní výchovy a vzdělávání v mateřské škole, dále členové pedagogického sboru mateřských škol, kteří s dětmi s NKS denně přicházejí do styku a pracují s nimi v rámci logopedické prevence.

Obě skupiny respondentů přichází s problematikou NKS předškolních dětí často do kontaktu.

Charakteristika jednotlivých skupin respondentů:

1) **Rodiče dětí s NKS, které navštěvují mateřskou školu**

- Rodiče dětí, převážně matky, různého věkového složení v rozmezí **21 – 48 let**, kteří (které) pečují o **1 nebo více dětí**. U těchto rodičů (matek) bylo dále zjišťováno **nejvyšší dosažené vzdělání a typ zaměstnání**.

2) **Pedagogický sbor mateřských škol**

- Pedagogové, zaměstnaní v mateřských školách. Jedná se o pedagogy, kteří s dětmi s NKS přicházejí denně do kontaktu v rámci výchovně – vzdělávacího procesu. Jednotlivé děti s NKS velmi dobře znají, s jejich

jazykovými handicapami dokáží dobře pracovat v rámci logopedické prevence, která je součástí výchovně – vzdělávacího procesu v předškolních zařízeních. Věk a pohlaví nerozhoduje, důležitá je příslušnost k mateřským školám.

5.3 Popis výzkumných metod

Pro zjištění potřebných údajů se autorka při tomto pedagogickém výzkumu zaměřila na následující metody výzkumu:

- **Dotazník**
- **Pozorování**
- **Rozbor produktů činnosti (dětská kresba)**

Popis jednotlivých metod:

1) Dotazník

- *„Metoda hromadného získávání údajů pomocí písemných otázek, dělená a) podle formy a za b) podle účelu.“ (HARTL P., HARTLOVÁ H., 2009, s. 121)*
- Soubor otázek, směřovaných především na rodiče dětí s NKS, navštěvujících mateřskou školu. Jedná se o otázky **zavřené**, respondenti pouze zaškrtačí možnosti odpovědí. Otázky vycházejí ze stanovených hypotéz, součástí jsou i údaje, pomáhající filtraci jednotlivých skupin rodičů (respondentů) – **tj. pohlaví, počet dětí v rodině, nejvyšší dosažené vzdělání a typ zaměstnání**. Součástí dotazníku je i průvodní dopis, vysvětlující zaměření dotazníku a informaci o zachování anonymity respondentů. Dotazník byl respondentům předán pedagogy v mateřských školách.

2) Pozorování

- *„Nejstarší psychologická metoda založená na sledování chování jiných jedinců. Je vždy výběrové, zaměřené na urč. činnosti jedinců, příp. okolnosti těchto činností, je vždy subjektivní, ovlivněno pozorovatelem...“ (HARTL P., HARTLOVÁ H., 2009, s. 446)*

- V případě tohoto výzkumu se jednalo o pozorování chování a projevů dětí s NKS a s těžšími logopedickými vadami v rámci **volné hry, řízených činností a individuálních činností, se zaměřením na jejich jazykový projev a schopnost navázání kontaktu a následné komunikace s ostatními dětmi a s pedagogem.**

3) Rozbor produktů činnosti (dětská kresba)

- Jedná se o rozbor dětské kresby u dětí s NKS a u dětí s těžšími formami NKS (dysfázie, mutismus, opožděný vývoj řeči). Tímto způsobem lze zjistit i některé další odchylky ve správném vývoji dítěte nebo problémy v rodině dítěte a s tím související dostatek podnětů pro rozvoj komunikace dítěte.

5.4 Časový harmonogram výzkumu

Proces výzkumu, zahrnující období od přípravy po samotné vyhodnocení, probíhal z časového hlediska následovně:

- 1) Duben 2013** – Oslovení respondentů z řad **rodičů, pedagogů.**
- 2) Červenec – srpen 2013** – průběžné vyhodnocování dotazníků od rodičů, dotazníků od pedagogů.
- 3) Září 2013** – konečné vyhodnocení empirického šetření, zpracování všech metod výše uvedeného výzkumu. Rozbor dětských kreseb dětí integrovaných.

5.5 Vyhodnocení empirického šetření

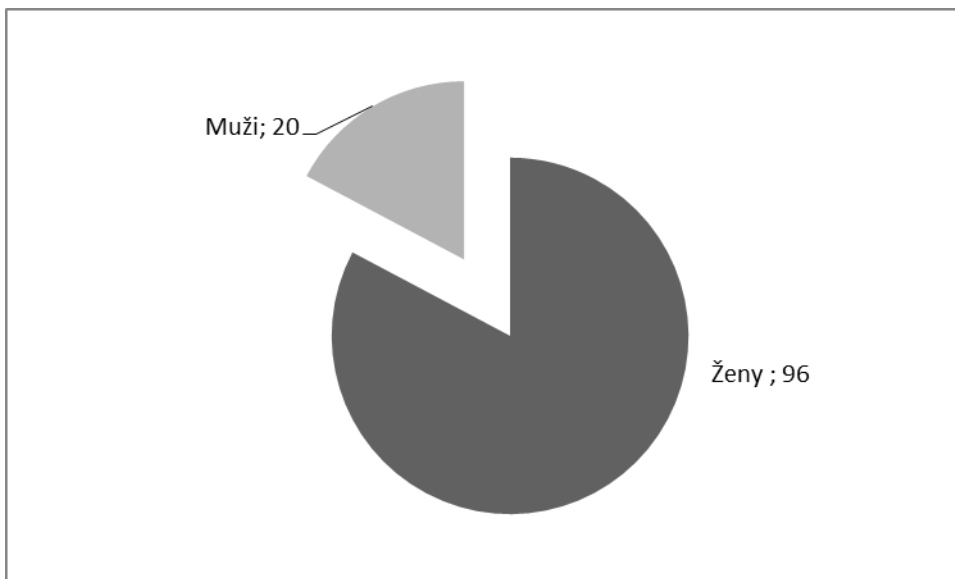
Přesné znění dotazníků pro respondenty z řad rodičů i pedagogů je uvedeno v příloze A a B.

Vyhodnocením všech otázek dotazníku bylo zjištěno následující:

- Dotazníkem pro rodiče bylo osloveno **120 respondentů, z toho 116 respondentů odevzdalo vyplněný dotazník zpět.**
- **Respondenti odpovídali na následující otázky:**

1) Výzkumu se zúčastnili muži a ženy v tomto poměru

Graf 1: Počet respondentů – ženy a muži

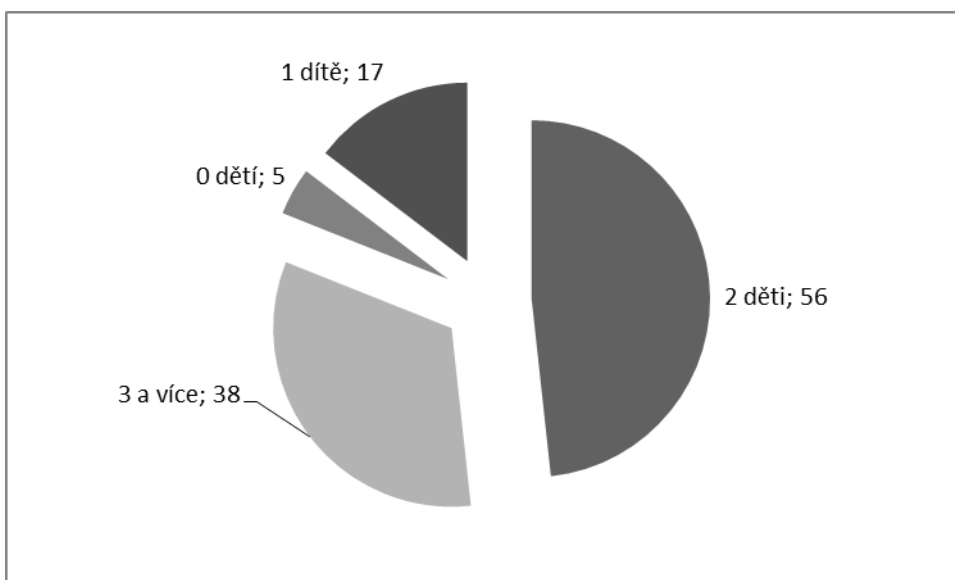

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

- 96 žen
- 20 mužů

2) Počet dětí v rodinách respondentů:

Graf 2: Počty dětí v rodinách respondentů

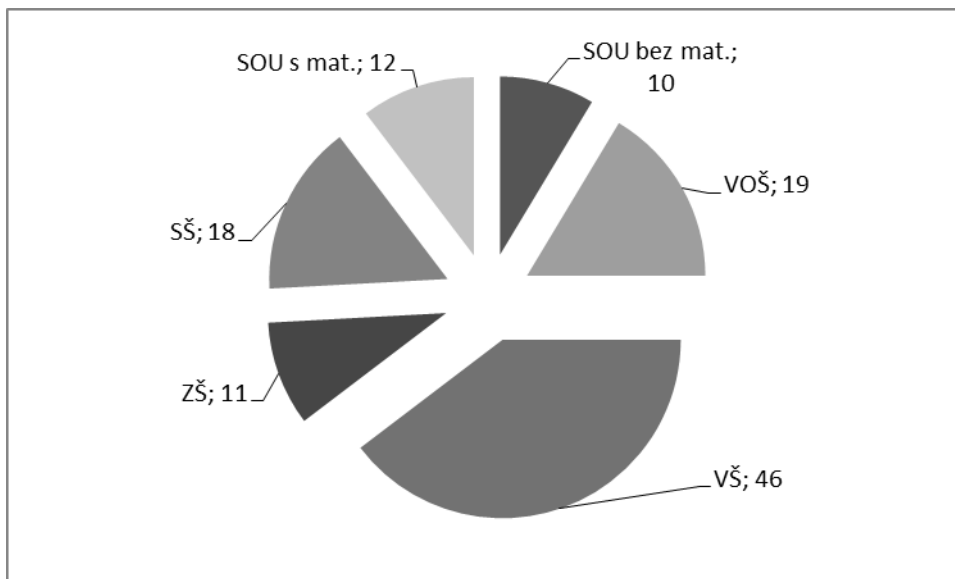

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

- 2 děti má 56 respondentů
- 3 a více má 38 respondentů
- Bezdětných je 5 respondentů
- 1 dítě má 17 respondentů

3) Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů:

Graf 3: Poměr nejvyššího dosaženého vzdělání

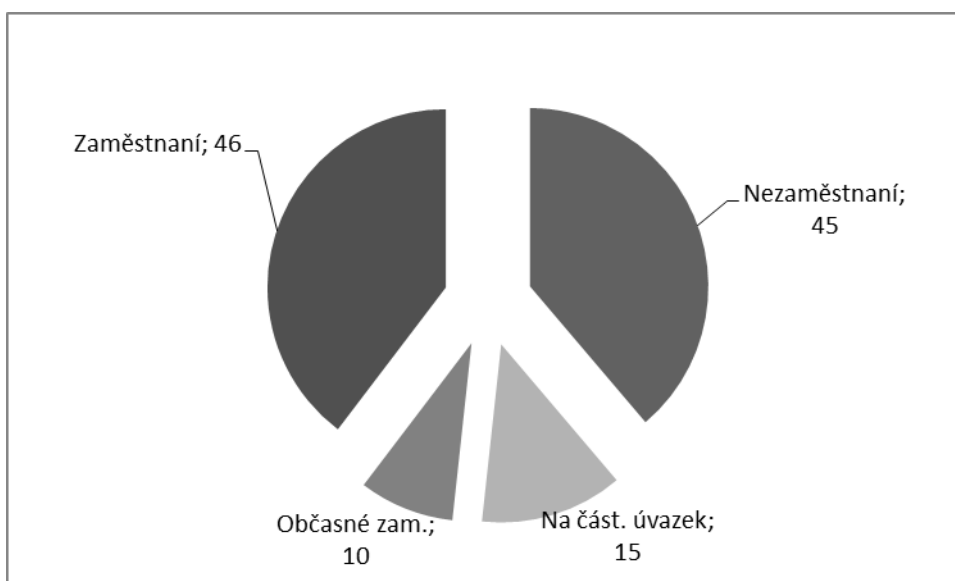

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

- SOU bez maturity absolvovalo 10 respondentů
- VOŠ absolvovalo 19 respondentů
- VŠ absolvovalo 46 respondentů
- SŠ absolvovalo 18 respondentů
- ZŠ absolvovalo 11 respondentů
- SOU s maturitou absolvovalo 12 respondentů

4) Zaměstnaní respondentů

Graf 4: Poměr zaměstnaní respondentů

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

- Nezaměstnaní jsou v počtu 45 osob
  - Na částečný úvazek pracuje 15 osob
  - Občasné zaměstnání uvádí 10 osob
  - Zaměstnaných je 46 osob
- 1) *Věk vlastních dětí respondentů:*
    - 1 měsíc – 23 let
  - 2) *NKS respondenta v dětském věku:*
    - 105 ano
    - 11 ne
  - 3) *Účast dítěte respondentů na systematické logopedické péči:*
    - 103 ano
    - 13 ne
  - 4) *Forma logopedické péče o dítě respondentů:*
    - 65 péče klinického logopeda
    - 35 péče logopedické asistentky v MŠ
    - 16 zařazení do logopedické třídy
  - 5) *Stálá účast logopedického asistenta v MŠ:*
    - 100 ano
    - 6 ne
    - 10 je to jedno
  - 6) *Možnost zařazení do logopedické třídy:*
    - 86 ano
    - 17 ne
    - 13 nechá volbu na ředitelce MŠ
  - 7) *Respondenti procvičují výslovnost s dítětem:*
    - 91 ano
    - 11 ne
    - 4 někdy
  - 8) *Zda se respondenti řídí doporučeními logopeda:*
    - 65 ano
    - 30 ne
    - 21 někdy
  - 9) *Zda respondenti využívají materiály od logopeda:*
    - 54 ano
    - 13 ne

- 49 někdy
- 10) *Zda respondenti navštěvují s dítětem logopeda pravidelně:*
- 96 ano
  - 8 ne
  - 12 někdy
- 11) *Zda respondentům vadí projev osob s NKS v médiích:*
- 59 ano
  - 22 ne
  - 35 si této skutečnosti nevšimá
- 12) *Ochota respondentů dojíždět za logopedem a jak daleko:*
- 40 ano, na vzdálenosti nezáleží
  - 32 ne, nemají čas ani peníze
  - 44 ano, maximálně do vzdálenosti 20 km
- 13) *V případě stálé přítomnosti logopedického asistenta v mateřské škole jsou respondenti ochotni se podílet na nákupu pomůcek a v jaké výši:*
- 41 ano, finance nerozhodují
  - 38 ne, musí stačit standardní pomůcky
  - 37 ano, ale jen do výše 100,-- Kč měsíčně.

Dotazníkem pro pedagogy bylo osloveno 20 pedagogů, vyplněné dotazníky odevzdali všichni. Odpovědi jsou následující:

- 1) *Výzkumu mezi pedagogy se zúčastnilo:*
- 19 žen
  - 1 muž
- 2) *Zda jsou ve třídách respondentů děti s NKS a kolik:*
- 3 děti až 12 dětí v každé třídě
- 3) *Kolik je ve třídách respondentů dětí integrovaných na základě těžce NKS:*
- 1 – 3 děti v každé třídě
- 4) *Zda respondenti procvičují s dětmi s NKS logopedii individuálně:*
- 11 ano
  - 9 ne
- 5) *Zda dodržují v rámci své třídy logopedickou prevenci a v jaké formě:*
- 7 formou jazykových činností
  - 11 komunitním kruhem s prostorem pro vlastní projev

- 2 v rámci hry v jazykovém koutku
- 6) *Zda mohou podle názoru respondentů logopedické kroužky pomoci dětem s NKS:*
- 11 ano
  - 7 ne
  - 2 neví
- 7) *Zda se dítě s těžce NKS účastní všech činností (i jazykových) bez ohledu na jeho speciální vzdělávací potřeby:*
- 19 ano
  - 0 ne
  - 1 neví
- 8) *Nejvýstižněji formulovaný názor respondentů:*
- 6 „Konečně někdo nahoře začal řešit úpadek jazykových dovedností dětí“
  - 7 „Na 1. straně stát vymezuje povinnosti pedagogů a na straně 2. preferuje přeplněné třídy a nesmyslné normativy“
  - 7 „Stát poroučí, co musí děti umět, ale právo veta má zřizovatel, který nemusí místo logopedického asistenta nebo logopedické třídy podporovat, když nechce“
- 9) *Zda by respondenti chtěli pracovat jako pedagog – logoped:*
- 10 v logopedické třídě
  - 7 jako logopedický preventista na konzultacích s rodiči
  - 3 jako individuální logoped pro práci s dětmi s SVP
- 10) *Názor respondentů:*
- 10 souhlasí s názorem, že zodpovědnost za jazykovou vybavenost dětí nesou rodiče
  - 2 souhlasí s názorem, že zodpovědnost za jazykovou vybavenost dětí nesou výchovně – vzdělávací instituce
- **Rozborem dětské kresby bylo zjištěno:**
- Děti s NKS a děti integrované na základě těžce NKS (dysfázie, mutismus) by potřebovaly individuální vzdělávání, větší prostor pro své pracovní tempo a snížení počtu dětí ve kmenové třídě. (Tyto děti do svých kreseb začleňují prvky pocitu přeplněných prostor, nedostatek času pro vyjádření svých pocitů a myšlenek a samy sebe situují do rolí outsiderů třídy)

5.6 Ověření stanovených hypotéz (verifikace)

- 1) *Počet dětí s NKS převyšuje 50 % z celkového počtu dětí, které navštěvují mateřskou školu.*
  - Tato hypotéza byla potvrzena, z celkových počtů dětí v mateřských školách je polovina dětí s NKS.

- 2) *Systematická logopedická péče je nedostupná pro děti s NKS hlavně v menších městech a okrajových částech státu.*
  - Tato hypotéza byla potvrzena.

- 3) *Většina rodičů je ochotna pro odstranění problémů s NKS svých dětí věnovat svůj volný čas i určitou finanční částku.*
  - Tato hypotéza byla potvrzena.

- 4) *Menší počet rodičů považuje logopedické nedostatky svých dětí za bezvýznamné a odmítá se jimi zabývat.*
  - Tato hypotéza se potvrdila.

- 5) *Rodiče a pedagogové mateřských škol logopedického asistenta v mateřské škole vyžadují.*
  - Tato hypotéza se potvrdila.

Na základě výše popsaného výzkumu bylo zjištěno následující:

- Rodiče nepodceňují problematiku NKS u svých dětí, jsou ochotni věnovat nápravě a péči čas i určitou finanční částku, jsou ochotni spolupracovat s logopedem, využívat všech dostupných materiálů a logopedickou péči podporovat v určité míře, která je pro ně únosná.

- Rodiče by uvítali existenci logopedické třídy nebo alespoň stálou přítomnost logopedického asistenta v mateřské škole, protože tato forma péče by pro ně byla dostupná a pohodlná.

6 LOGOPEDICKÝ ASISTENT V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Logopedický asistent je v pracovně-právním vztahu s mateřskou školou, má řádnou pracovní smlouvu a vymezenou pracovní náplň. Vzhledem k tomu, že vykonává přímou výchovně – vzdělávací činnost, je jeho náplň práce definována standardně jako pro pozici učitele mateřské školy, je však doplněna o body, konkretizující logopedickou činnost. V případě, že ke vzdělávání v MŠ jsou přijaty i děti se SVP na základě Rozhodnutí o integraci, poskytuje logopedický asistent těmto dětem individuální logopedickou péči. Je-li v MŠ zřízen logopedický kroužek, spadá tato aktivita také do náplně práce logopedického asistenta. Poskytuje-li MŠ individuální logopedii s následnou konzultací pro rodiče, věnuje se této činnosti opět logopedický asistent.

6.1 Náplň práce logopedického asistenta

Standardní náplň práce pro pracovní pozici **Učitel mateřské školy** pro 9. platovou třídu je uveden v příloze C . Tato náplň práce je doplněna o následující body:

- Provádí přímou logopedickou intervenci u žáků se zjištěnou prostou vadou výslovnosti.
- Vyhledává žáky s NKS.
- Zaměřuje se na prevenci vzniku poruch řeči.
- Provádí logopedem stanovené edukační a reedukační postupy a cvičení u svěřených žáků, toto pod supervizí Školského poradenského zařízení.
- V rozsahu své působnosti poskytuje zákonným zástupcům žáků s příznaky rizikového vývoje řeči informace o dostupnosti logopedické péče

6.2 Integrace dětí s narušenou komunikační schopností v mateřské škole

„V praxi mateřských škol se setkáváme s dětmi, u nichž se objevuje více či méně závažné narušení komunikační schopnosti. Zpravidla se jedná o děti s diagnózou dyslalie, vývojová dysfázie, mutismus, balbuties, tumultus sermonis, palatolálie, rhinolálie, poruchy hlasu, ale i o děti, u nichž je narušení komunikační schopnosti symptomem jiného, dominantního postižení, jako je tomu například u dětí s mentální

retardací, dětí s diagnózou dětská mozková obrna a u dětí s těžkým zrakovým a sluchovým postižením.“ (BENDOVI, 2011, s. 7)

Právo na předškolní vzdělávání mají nejen děti z výše citovaného výčtu, ale také děti z bilingvního rodinného prostředí a nadané a mimořádně nadané děti, které mají vzhledem k jazykovému handicapu speciální vzdělávací potřeby. Poskytování individuální péče a respektování těchto speciálních vzdělávacích potřeb ze strany řadových pedagogů v mateřské škole je však téměř nemožné, neboť současný stav přeplněných tříd běžných mateřských škol toto zohlednění neumožňuje. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami a děti s těžce narušenou komunikační schopností jsou do režimu běžných mateřských škol zařazovány na základě **integrace**. Přítomnost logopedického asistenta v MŠ těmto dětem zaručuje nejen rovný přístup ke vzdělání, ale především individuální přístup, celkové zohlednění všech jeho speciálních vzdělávacích potřeb v návaznosti na **individuální vzdělávací plán každého integrovaného dítěte**, využití speciálních didaktických pomůcek, programů a výchovných metod.

„ *Integrace dítěte s NKS v běžné MŠ zahrnuje rozdělení výchovně – vzdělávacích činností na dvě části: skupinovou a individuální:*

Skupinové činnosti zahrnují:

- *běžné režimové aktivity, prováděné v kolektivu ostatních dětí v kmenové třídě: poznávací a jazykové činnosti v komunitním kruhu, výtvarné a pracovní činnosti jednotlivé i kolektivní, pohybové kolektivní aktivity v prostředí tělocvičny nebo školní zahrady, hudební a kulturní činnosti, celoškolské akce, účast při nadstandardních volnočasových aktivitách – kroužky cizích jazyků, hudební a výtvarné kroužky, kroužky hry na hudební nástroje apod.*

Individuální činnosti zahrnují:

- *logopedická terapie přesně vymezená individuálním vzdělávacím plánem a výsledky vyšetření speciálním pedagogem – logopedem z SPC (popř. klinickým logopedem)*
- *průpravná logopedická cvičení za účasti logopedického asistenta*
- *rozvíjení zrakového a sluchového vnímání formou hry s využitím vhodných didaktických pomůcek (logopedické PC programy)*
- *grafomotorická cvičení na příslušné úrovni.*“ (BALÁKOVÁ, 2011, s. 7)

V praxi *běžné mateřské školy* probíhá konkrétní integrace dítěte s SVP následovně: V rámci **volné hry** je zařazeno do kolektivu dětí ve své kmenové třídě, při

řízených činnostech jsou zohledněny SVP dítěte a pokud se jedná o činnosti, které dítě zvládá vzhledem ke svému řečovému a jazykovému znevýhodnění pouze v rámci možností, odchází s logopedickým asistentem do jiné místnosti, kde probíhají **individuální činnosti**. **Pobytu venku** se dítě účastní opět se svou kmenovou třídou. Pobývá-li integrované dítě v mateřské škole i při **odpoledních řízených činnostech**, jsou mu logopedickým asistentem nabízeny činnosti k výběru podle zájmu dítěte, nenásilnou formou jsou však tyto aktivity zaměřeny na logopedickou prevenci.

Mírně odlišný režim dne probíhá v *logopedických třídách* mateřských škol, odlišnosti najdeme také v organizaci *logopedických kroužků* – tomuto tématu je věnována následující podkapitola.

Z výše citovaného vyplývá, že posláním logopedického asistenta v práci s integrovanými dětmi je systematická individuální péče, jejímž cílem je postupná minimalizace až úplné odstranění řečových a jazykových problémů a následnou prioritou zařazení dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu bez jakýchkoliv omezení.

6.3 Logopedická třída a logopedický kroužek

Logopedická *prevence* může být prováděna **individuálně** nebo **skupinově**. **Individuální** forma je cíleně propojena s *terapií a reedukací*, které mohou při práci s jedním dítětem plynule navazovat. **Skupinová** prevence je organizována formou kolektivních preventivních logopedických činností a jejich výhoda spočívá v tom, že logopedický asistent se při následné individuální logopedii může zaměřit přímo na terapii a reedukaci.

Skupinová logopedie je realizována v předškolních zařízeních formou **logopedických tříd** nebo **logopedických kroužků**:

Logopedická třída: běžná třída mateřské školy, do které jsou k předškolnímu vzdělávání přijaty děti s narušenou komunikační schopností. Závazným dokumentem pro jejich výchovně – vzdělávací činnost je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a z něho vycházející Třídní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (TVP), jehož příloha, zaměřená na logopedii, podrobně rozpracovává jednotlivá průpravná logopedická cvičení. Těmto průpravným logopedickým činnostem je přizpůsoben i režim dne, který dává větší časový prostor jazykových a řečovým činnostem. Tato úprava je možná jen tehdy, je-li zorganizována pracovní doba

pedagogů v logopedické třídě tak, aby se překrývali v rámci ranních a dopoledních činností. Na společnou logopedickou prevenci následně navazuje individuální logopedická terapie a reedukace, kterou provádí logopedický asistent, zatímco druhý pedagog může pokračovat v průpravných řečových a jazykových činnostech (dechová a fonanční cvičení, cvičení pro rozvoj motoriky mluvidel, artikulační cvičení, cvičení na rozvoj fonemického sluchu, cvičení na rozvoj zrakového a sluchového vnímání, rozvíjení hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky apod.) nebo v jiných činnostech, zaměřených na výchovu a vzdělávání v souladu s TVP (výtvarné a pracovní činnosti, pohybové činnosti, poznávání, hudební činnosti), do kterých se děti mohou bez problémů opětovně zapojit. Součástí portfolia jednotlivých dětí v logopedické třídě je přehled všech jazykových a řečových dovedností, v kterých dělají děti pokroky nebo které jim naopak činí potíže. Do logopedické třídy mohou být zařazeny i děti na základě **integrace** z důvodu těžkých řečových vad – v tom případě jsou vzdělávány na základě Individuálního vzdělávacího plánu, který je sestaven „na míru“ potřebám integrovaných dětí a na jeho sestavení se podílí logopedický asistent s pedagogem logopedické třídy a speciální pedagog – logoped ze Speciálně – pedagogického centra, které nad činnostmi logopedické třídy vykonává supervizi. Počet dětí v logopedické třídě byl stanoven na **maximálně 15 dětí**, ale je plně v kompetenci ředitele předškolního zařízení naplnit logopedickou třídu dle jeho uvážení, zvláště na základě snížení finančního normativu na výchovu a vzdělávání dětí s narušenou komunikační schopností. Zákonní zástupci mají možnost navštívit logopedickou třídu podle předem dohodnutých pravidel, především v době, kdy se děti věnují jazykovým a řečovým činnostem – rodiče tak mohou přímo v praxi vidět, zda jejich dítě dělá pokroky, a tato návštěva je pro ně zároveň konzultací s logopedickým asistentem o dalším domácím tréninku a seznámením s vhodnými pomůckami a podpůrnými materiály.

Logopedický kroužek: forma volnočasové aktivity dětí, zaměřená na zkvalitnění dětské řeči z pohledu všech jazykových rovin. Náplň činností je koncipována tak, aby mohly pracovat všechny děti bez ohledu na jejich jazykové problémy. Tyto činnosti zahrnují: rozvoj zrakového a sluchového vnímání formou hry, gymnastiku mluvidel, rozvoj fonemického sluchu, artikulační cvičení, rozvoj slovní zásoby formou říkad, básniček a písniček, často spojovaných s rytmizací vytleskáváním slabik nebo kombinací s pohybem těla – toto cvičení je cíleně zaměřeno na rozvoj mozkových hemisfér. Logopedický kroužek je organizován buď přímo v předškolních zařízeních nebo bývá v nabídce agentur, zaměřených na volný čas dětí. Existenci logopedických kroužků podporují někteří zřizovatelé formou rozvojových programů a projektů – např.

projekt „Zavedení systému školských logopedických služeb v Pardubickém kraji“ apod. Po odborné stránce zajišťuje činnost logopedických kroužků v předškolních zařízeních speciální pedagog – logoped na Bc. úrovni (logopedický asistent), logopedické kroužky organizované agenturami profesní stránku odpovědné osoby nspecifikují, je však mnohdy v jejich zájmu, aby tyto činnosti vykonával pedagog s příslušným logopedickým vzděláním.

6.4 Pomůcky pro logopedickou terapii a prevenci

V současné době se v rámci logopedické praxe, při diagnostice i následné terapii a reedukaci NKS, používá mnoho typů pomůcek. Používání těchto pomůcek volí logoped vždy podle druhu NKS a dále podle věku klienta, podle rozsahu postižení apod. Pomůcky, které logoped při své práci využívá, procházejí vývojem a stále se zdokonalují – vytváří se nové soubory diagnostických testů, nový, cíleně zaměřený obrázkový materiál, vznikají a zdokonalují se PC výukové programy a nové elektronické pomůcky – minitablety apod.

Přehledné třídění pomůcek provedl Sovák v publikaci *Logopedie předškolního věku* v roce 1984. Toto dělení se využívá i v dnešní době, protože je přehledné a systematické. Nově vznikající pomůcky lze do tohoto přehledu snadno zařadit:

Pomůcky

- **stimulační:** zvukové hračky, hudební nástroje, foukadla, které dítě stimulují a motivují k napodobování zvuků a hlasů,
- **motivační:** hry, hračky, předměty, které motivují dítě ke spolupráci s logopedem a ke komunikaci,
- **didaktické:** obrázkové sady k diagnostice a následnému procvičování jednotlivých hlásek, soubory ke zjišťování úrovně sluchového a zrakového vnímání, logopedické říkanky,
- **derivační:** pomůcky k odvrácení pozornosti jedince s NKS od svého vlastního mluvního projevu, např. metronom,
- **podpůrné:** špachtle, logopedické sondy, rotavibrátory, přístroje využívající zpožděnou zpětnou vazbu – Lee efekt,
- **názorné:** logopedické zrcadlo, analyzátoři zvuků, přístroje zachycující tónovou výšku hlasu a intonaci,

- **registrační:** záznamové tabulky, archy, zvukové záznamy, videozáznamy, logopedické deníky.

Tento přehled je možné dále doplnit o PC programy pro děti všech věkových kategorií. Tyto programy jsou zaměřeny nejen na logopedickou terapii, ale i na rozvoj sluchového a zrakového vnímání a motoriky mluvidel, na obohacování slovní zásoby a na procvičování všech 4 jazykových rovin. Jedná se o PC programy **Altík, Méd'a, Boardmaker**.

ZÁVĚR

Teoretické zdroje říkají, že správný vývoj řeči u dětí probíhá, pokud jsou splněny základní podmínky pro tento vývoj: přiměřená inteligence dětí a dostatečně podnětné prostředí se zdravou mírou motivace. Podnětnost prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, závisí na přístupu rodiny k výchově a kultivaci dítěte a na působení školních vzdělávacích institucí.

Ukazuje se však, že pouhá logopedická prevence, kterou zajišťují učitelé v předškolních zařízeních v rámci Jazykových činností, je nedostatečná, a pouhá obecná jazyková cvičení nereflktují logopedické handicapy jednotlivých dětí.

Z těchto důvodů je za ideální považována stálá účast logopedického asistenta v mateřských školách, čímž by děti s NKS měly optimální podmínky pro odstraňování jazykových vad, kde by se úměrně jejich problémům rozvíjela slovní zásoba a jazyková gramotnost. Pro rodiče by tento způsob práce s jejich dětmi byl vyhovující, neboť dojíždění za logopedickou péčí v rámci jejich osobního volna některým vyhovuje méně a považují takový způsob logopedické péče za nedostupný pro místo jejich bydliště (pohraniční lokality).

Je smutné, že v období 21. století nemůže být vytvořen systém zachytne a následně nápravné péče o děti s NKS již od 3 let věku v každé mateřské škole. Rozvinuté technologie by těmto dětem velmi pomohly při kultivaci jejich jazykových schopností, ale, bohužel, jsou pro řadu mateřských škol nedostupné z finančních důvodů.

Pracovní pozici logopedického asistenta v kolektivu pedagogů v mateřských školách si v dnešní době nemohou sice dovolit plošně všechny mateřské školy, ale i těch několik mateřských škol, které mají to štěstí, že je zde zaměstnán logopedický asistent – většinou učitel mateřské školy a logopedický asistent v jedné osobě – je zářnou ukázkou, že systém logopedické péče pro děti a jejich rodiče může fungovat již od tří let věku a to i v lokalitách, kde je odborná logopedická péče nedostupná. V rámci pedagogického výzkumu této bakalářské práce bylo zjištěno, že rodičům není jazyková a řečová úroveň jejich dětí lhostejná a že vítají každou možnost, kterou jim v tomto směru mohou mateřské školy nabídnout. Velké problémy mají rodiče dětí s NKS v malých městech a pohraničních lokalitách, neboť dojíždění do vzdálených měst za odbornou logopedickou péčí je problematické, v některých případech dokonce i nemožné. Školská poradenská zařízení, konkrétně SPC, účast logopedického asistenta při procesu výchovy a vzdělávání v mateřských školách také vítají, neboť

veškerá logopedická péče probíhá pod jejich supervizí, je s odborníky z SPC pravidelně konzultována a samozřejmostí je vzájemná výměna informací o dětech, což pomáhá odborníkům z SPC při procesu diagnostiky a stanovení následné terapie.

Z těchto důvodů je stálá přítomnost logopedického asistenta v mateřských školách velmi žádoucí, neboť šetří rodičům dětí s NKS čas, energii a finance, mateřským školám umožňuje realizaci systému logopedické péče od prvotního vytipování NKS až po systematickou a důslednou terapii, má velký vliv na umožnění výchovy a vzdělávání dětem, které mají speciální vzdělávací potřeby a které nemohou být z objektivních příčin zařazeny do výchovy a vzdělávání ve specializovaném předškolním zařízení, zajišťuje rodičům možnost odborné konzultace a rady, jak mají pracovat se svými dětmi. Mateřským školám pracovní pozice logopedického asistenta umožňuje zvýšení prestiže, neboť kvalitní nabídka logopedických služeb může být při volbě mateřské školy pro jejich dítě rozhodující. Pedagogům mateřských škol stálá přítomnost logopedického asistenta v mateřské škole dává možnost operativní konzultace v případě problémů s NKS u dětí v běžné třídě a možnost dalšího vzdělávání a zvyšování kompetencí při práci s dětmi ve výchovně – vzdělávací oblasti Jazyk, řeč. Nelze opomenout také fakt, že v dnešní době přibývá i tzv. bilingvních manželství, kde probíhá dvojjazyčná jazyková a řečová výchova a děti z těchto rodin mívají problémy s komunikací – i v tomto případě je logopedická péče nutná.

Logopedický asistent musí mít pro svou práci v mateřských školách odpovídající podmínky – nejen pracovní, ale i materiální. Především pro děti integrované se speciálními vzdělávacími potřebami se jedná o běžné logopedické pomůcky a didaktický materiál, které jsou v této bakalářské práci uvedeny. Ideálem je takové materiální zázemí mateřských škol, které umožní i podporu rodičům – půjčování didaktických materiálů a her, odkazy na běžně dostupné technické pomůcky, knížky a hry.

Po organizační stránce musí mít logopedický asistent možnost denně pracovat s dětmi s NKS, čímž je zajištěna systematická a pravidelnost logopedické péče. Pro mateřské školy by neměl být problém zorganizovat pracovní náplň a poměr přímé a nepřímé výchovné činnosti pro logopedického asistenta. Existuje-li v mateřských školách logopedická třída, pak je pracovní zařazení logopedického asistenta jasné. Mateřské školy mohou odbornost logopedického asistenta využít i při nadstandardních činnostech, např. v logopedickém kroužku, při pravidelných logopedických chvílkách s integrovanými dětmi apod.

Výčet všech výše uvedených bodů jednoznačně ukazuje, že logopedický asistent má při výchově a vzdělávání předškolních dětí své nezastupitelné místo a bylo by ideální, pokud by svého logopedického asistenta měla v budoucnu alespoň jedna mateřská škola v každém městě. Jen tímto způsobem je možné dětem s NKS zajistit adekvátní logopedickou péči přímo při výchovně – vzdělávacích činnostech a tím jim pomoci, aby při nástupu do základních škol měly minimální nebo žádné problémy s komunikací a se všemi činnostmi, které s komunikací souvisí a které mají vliv na úspěch dětí při vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BENDOVÁ, P. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3853-6.
- ČASTORÁL, Z. *Tvůrčí přístup při tvorbě bakalářských a diplomových prací*. 1. vyd. Praha: UJAK Praha, 1996. ISBN 978-80-7452-025-9.
- HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.
- KAZDOVÁ, V. *Správná řeč*. Ostrava: Montanex, 2011. ISBN 978-80-7225-354-8
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 978-80-247-1110-9.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie I. a II.* Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-62-1.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 4. vyd. Praha: UJAK Praha, 2009. ISBN 978-80-7452-024-2.
- LIPNICKÁ, M. *Logopedická prevence v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0.
- SROKOVÁ, E. a VAVROŠOVÁ, D. *Speciálně – pedagogická diagnostika ve školní praxi*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, a. s., 2004. ISBN 80-7225-143-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

Konkretizované očekávané výstupy pro RVP PV. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani>

Metodické doporučení MŠMT č. j. 14712/2009-61 k zabezpečení logopedické péče ve školství – Laurenčíková. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani>

Seznam ostatních zdrojů

BALÁKOVÁ, D. *Integrace dětí se SVP v praxi MŠ – projekt k OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost*. 2011.

VANĚČKOVÁ, V. *Logopedie SpPg – O – prezentace k výuce*. 2011

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Počet respondentů – ženy a muži	28
Graf 2: Počty dětí v rodinách respondentů.....	28
Graf 3: Poměr nejvyššího dosaženého vzdělání.....	29
Graf 4: Poměr zaměstnání respondentů.....	29

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj slovní zásoby dítěte předškolního věku	20
Tabulka 2: Vývoj řeči v jednotlivých rovinách verbálního projevu.....	20

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro rodiče dětí s NKS.....	I
Příloha B – Dotazník pro pedagogy MŠ	III
Příloha C – Standardní náplň práce učitele mateřské školy	V
Příloha D – RVP PV – Jazyk a řeč.....	VIII

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník pro rodiče dětí s NKS

Dovoluji si Vás oslovit s žádostí o vyplnění následujícího dotazníku, který má mapovat přístup rodičů předškolních dětí a pedagogů, kteří s těmito dětmi pracují, k řešení problémů s narušenou komunikační schopností (logopedické vady). Dotazník je anonymní. Děkuji předem za Váš čas. Kateřina Rajsová

Jste muž žena

Máte 1 dítě 2 děti
 3 a více nemám vlastní děti

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní
- Středoškolské
- střední odborné učiliště s maturitou
- střední odborné bez maturity (výuční list)
- vyšší odborné
- vysokoškolské
- jiné

Jste zaměstnán(a): ano ne
 na částečný úvazek
 brigádně (občas)

---

1) Pokud máte vlastní dítě (dětí), kolik je mu (jim) let?.....

2) Má nebo mělo vaše dítě vadu řeči?:
 ano ne

3) Chodil(a) jste v dětském věku na logopedii? (dříve „nápravu řeči“)
 ano ne

4) Pokud má Vaše dítě vadu (vady) řeči, účastní se systematické logopedické péče?
 ano ne

5) Jakou formou?

- návštěvami klinického logopeda
- konzultací s logopedickou asistentkou v MŠ nebo ZŠ
- zařazením do logopedické třídy

6) Uvítali byste stálou přítomnost odborníka – logopedického asistenta v MŠ?
 ano ne je mi to jedno

- 7) Kdyby mělo Vaše dítě více logopedických vad, souhlasili byste s jeho zařazením do logopedické třídy?
 ano   **ne**   **at' rozhodne ředitelka MŠ**
- 8) Procvičujete správnou výslovnost s Vaším dítětem?
 ano   **ne**   **někdy**
- 9) Pokud chodíte na konzultaci k logopedovi, řídíte se jeho doporučením?
 ano   **ne**   **někdy**
- 10) Využíváte materiály, které Vám logoped předá?
 ano   **ne**   **někdy**
- 11) Navštěvujete logopedii s Vaším dítětem pravidelně?
 ano   **ne**   **někdy**
- 12) Vadí Vám, když ve filmu nebo v televizi účinkují osoby s vadou řeči?
 ano   **ne**   **ani si toho nevšímnu**
- 13) Pokud by Vaše dítě mělo těžší logopedickou vadu, byli byste ochotni dojíždět za odborníkem logopedem? Jak daleko?
 ano, na vzdálenosti nezáleží
 ne, nemám na to čas ani peníze
 ano, ale maximálně do 20 km
- 14) Pokud by v mateřské škole, kterou Vaše dítě navštěvuje, pracoval denně s dětmi také logopedický asistent, byl(a) byste ochoten (ochotna) se finančně podílet na nákupu pomůcek a v jaké výši?
 ano, finance nerozhodují
 ne, musí stačit standardní pomůcky
 ano, ale jen do výše 100,-- Kč měsíčně

- Ano, v logopedické třídě
- Ano, ale jen jako logoped – preventista pro konzultace s rodiči
- Ano, jako individuální logoped pro individuální práci s integrovanými dětmi
- Ne

11) **Souhlasíte s názorem**, že školské instituce jsou zodpovědné za rozvoj jazykové vybavenosti dětí více než rodiče?

- Ne, zodpovědnost je plně na rodičích
- Ano, dnešní rodiče nemají na děti tolik času, je potřeba jim systematicky pomáhat

Příloha C – Standardní pracovní náplň učitele mateřské školy

Pracovní náplň a zařazení pracovníka

Škola:

1. Pracovník:

Jméno a příjmení, titul:

Funkce: učitel MŠ

2. Zařazení pracovníka:

Katalog prací (nařízení vlády č. 222/2010 Sb):

Platová třída:

3. Pracovní náplň:

- a) Výchovně vzdělávací činnost směřující k získávání vědomostí, dovedností a návyků dětí v mateřské škole podle vzdělávacího programu
- b) Tvorba vzdělávacího programu třídy mateřské školy
- c) Aplikace výchovných metod včetně individuální práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami

4. Další povinnosti:

4.1 Odpovědnost: Pracovník je odpovědný řediteli školy.

4.2 Pracovní a organizační záležitosti: Plní určenou míru výchovně vzdělávací

Povinnosti – zajišťuje výchovně vzdělávací činnost směřující k získávání vědomostí, dovedností a návyků dětí podle daného vzdělávacího programu školy a koná práce související s výchovně vzdělávacím procesem.

Účastní se porad svolaných vedoucími pracovníky školy.

Plní příkazy ředitele školy.

Zastupuje přechodně nepřítomného učitele nebo jiného pedagogického pracovníka v rámci sjednaného druhu práce.

Je přítomen ve škole v době stanovené jejím rozvrhem, v době porad svolaných ředitelem školy, v době stanové pro případné přechodné zastupování jiného učitele, v době stanovené pro konzultace s rodiči, v době mimotřídní práce s dětmi a v jiných případech, které stanoví ředitel MŠ.

Sleduje přehled zastupování a úkoly dané vedením školy.

Dbá, aby jeho jednání a vystupování před dětmi, rodiči a širší veřejností bylo v souladu s pravidly slušnosti a občanského soužití a s výchovným působením školy.

Hlásí vedení školy plánované akce mimo budovu školy.

Vykonává dozor nad dětmi po celou dobu pobytu v MŠ do doby převzetí dítěte rodičem nebo jejich zástupcem. Stejně tak provádí dozor při akcích organizovaných školou.

4.3 Výchovně vzdělávací proces: Zajišťuje komplexní výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na rozšiřování vědomostí, dovedností a návyků dětí podle vzdělávacího programu školy.

Vytváří podmínky pro cílevědomý osobnostní rozvoj dětí, předpoklady pro další vzdělávání.

Provádí osobní přípravu na VVP, přípravu pomůcek a přístrojů didaktické techniky, přípravu materiálů dle programu TVP a ŠVP PV.

Podílí se na vedení předepsané pedagogické dokumentace, zejména Přehledu výchovné práce a Přehledu o docházce.

Řídí se RVP PV, místním ŠVP PV, TVP PV, případně jinými schválenými nebo zpracovanými dokumenty.

Provádí soustavné pozorování vývoje dítěte, jeho vědomostí, dovedností a návyků a potřeb.

Spolupracuje s rodiči dětí, na požádání rodičů je informuje na třídních schůzkách, popřípadě na individuálně dohodnuté schůzce. Písemně informuje rodiče v případech, kdy je to v zájmu výchovy dítěte.

Podává návrhy na vyšetření v PPP a SPC.

Věnuje dostatek individuální péče všem dětem, zejména dětem z málo podnětného prostředí. Oznamuje poznatky, které mohou nasvědčovat tomu, že dítě je v rodině vystaveno týrání, zneužívání, zanedbávání nebo jiným způsobem špatnému zacházení.

Usiluje o to, aby na základě výchovně vzdělávacího procesu docházelo k soužití lidí různých národností, náboženství a kultur ak respektování odlišností jednotlivých etnických skupin.

Podává návrhy na odklad školní docházky, na přeřazení dítěte do jiného typu zařízení, na zajištění specializované péče o děti se zdravotním postižením.

Konzultuje s ostatními pedagogy, ředitelem, podle potřeby i s pracovníky zdravotnických zařízení, PPP a SPC problematiku jednotlivých dětí, především dětí s trvalejšími psychickými a zdravotními potížemi.

Připravuje se na setkání s rodiči.

Předává rodičům nezbytné informace o akcích školy, nabídce zájmových kroužků, o způsobu přihlašování a odhlašování dětí, o řešení školních úrazů, apod.

Podílí se na organizačním zajištění všech mimoškolních akcí – školy v přírodě, plavecké kurzy, maškarní karnevaly, oslavy Dne dětí, školní výlety apod.

Podává zprávy o dítěti PPP, Polici ČR, sociálnímu odboru.

4.4 Vzdělávání: Dále se vzdělává, a to v samostatném studiu nebo v organizovaných formách dalšího vzdělávání pedagogů.

Samostatně studuje pedagogickou literaturu, právní předpisy a vnitřní školní normy.

4.5 Materiální oblast: Odpovídá za pořádek ve třídě a šatně během dne, za estetický vzhled.

Provádí nezbytnou péči o kabinety, knihovny, lékárnu a další zařízení sloužící potřebám výchovy a vzdělávání.

Kontroluje stav nábytku, pomůcek a hraček ve třídě, informuje vedení školy o nedostatcích.

4.6 BOZP: Vytváří, dodržuje a kontroluje podmínky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí při jejich účasti ve výchovně vzdělávacím procesu v MŠ, též při všech ostatních akcích MŠ, zajišťuje poučení dětí o BOZP a PO v příslušných výchovách.

Vychovává děti k dodržování hygienických zásad a zásad bezpečnosti práce.

Sleduje zdravotní stav dětí a v případě náhlého onemocnění dětí informuje bez zbytečných průtahů vedení školy a rodiče nemocného dítěte.

Při úrazu poskytne dítěti nebo jiné osobě první pomoc, zajistí ošetření dítěte lékařem. Úraz dítěte zapíše do Knihy úrazů.

4.7 Ve vztahu k primární prevenci: Vyhodnocuje všechny signály, které by mohly vést k sociálně patologickým jevům u dětí (týrání, zanedbávání), podílí se na realizaci Minimálního preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě. Motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování, podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi dětmi ve třídě. Zprostředkovává komunikaci s ostatními pedagogy a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci dětí, získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštěnostech dětí třídy a o jejich rodinném zázemí.

V .....dne.....

Pracovník:

Ředitel MŠ:

Příloha D – RVP PV, oblast Jazyk a řeč

5.2.1 JAZYK A ŘEČ

Dílčí vzdělávací cíle *(co pedagog u dítěte podporuje)*

- **rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)**
- **rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu**
- **osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)**

Vzdělávací nabídka *(co pedagog dítěti nabízí)*

- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, podle vlastní fantazie, sdělování slyšeného druhým apod.)
- komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv
- samostatný slovní projev na určité téma
- poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů
- vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo co shlédlo
- přednes, recitace, dramatizace, zpěv
- grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen
- prohlížení a „čtení“ knížek
- hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
- činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika)

Očekávané výstupy *(co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)*

- správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči
- pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách

- vést rozhovor (naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, ptát se)
- **domluvit se slovy i gesty, improvizovat**
- porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách)
- formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat
- učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí)
- naučit se zpaměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.)
- sledovat a vyprávět příběh, pohádku
- popsat situaci (skutečnou, podle obrázku)
- chápat slovní vtíp a humor
- sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech
- utvořit jednoduchý rým
- poznat a vymyslet jednoduchá synonyma, homonyma a antonyma
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci
- sledovat očima zleva doprava
- poznat některá písmena a číslice, popř. slova
- poznat napsané své jméno
- projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu, hudbu, sledovat divadlo, film, užívat telefon

Rizika *(co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)*

- **prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými**
- **málo příležitosti k samostatným řečovým projevům dítěte (spontánním i řízeným) a slabá motivace k nim**
- **špatný jazykový vzor**
- **vytváření komunikativních zábran (necitlivé donucování dítěte k hovoru, nerespektování dětského ostychu vedoucí k úzkosti a strachu dítěte)**
- **časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů (nevhodná volba či časté a dlouhodobé sledování pořadů televize, videa apod.)**
- **nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení a psaní**
- **omezený přístup ke knížkám**

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Rajsová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Logopedický asistent v mateřské škole

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: Mgr. Hana Fleischmannová